

С. В. Кульчицький

Мейс Джеймс-Ернест

МЕЙС Джеймс-Ернест (Mace James Earnest; 18. 02. 1952, м. Мускоґі, шт. Оклахома, США – 03. 05. 2004, Київ) – американський і український історик, політолог. Чоловік Н. Дзюбенко-Мейс. Дійсний член УВАН. Орден князя Ярослава Мудрого 2-го ступеня (2005, посмертно). У 1973 закін. Університет шт. Оклахома (м. Норман) зі ступ. бакалавра історії. 1973–78 навч. у Мічиган. університеті (м. Анн-Арбор), де його наставником став Р. Шпорлюк, під впливом якого М. захопився історією України, вивчив укр. мову і обрав темою доктор. дис. недосліджену проблематику націонал-комунізму 1920–30-х рр. Після її захисту 1981 прийняв пропозицію засн. Інституту укр. студій у Гарвард. університеті О. Прицака взяти участь у наук. проекті, пов'язаному з голодом поч. 1930-х рр. в Україні. На прохання укр. діаспори написати таке дослідж. погодився Р. Конквест (здобув світ. визнання завдяки книзі про терор 1937–38 у СРСР), фактичну основу для нього мав розробити М. Відсутність доступу до архів. джерел змусила його звернути особл. увагу на періодику та свідчення людей, які пережили голод. Завдяки цьому в Гарвард. університеті почав розвиватися новий напрям в істор. дослідж. – усна історія. 1984 рукопис (фактично спіл. праця Р. Конквеста і М.) став предметом тривалого обговорення в укр. громадах Пн. Америки (М. також організував його перекл. різними мовами). 1986 сенсац. книга Р. Конквеста «Жнива скорботи» з підзаголовком «Радянська колективізація і терор голодом» вийшла англ., укр. і рос., згодом – нім. мовами. Одночасно з організац. роботою над книгою М. працював дир. н.-д. проекту «Усна історія українського голоду 1932–33». 1984 завдяки наполегливості укр. громади президент США Р. Рейґан підписав у рамках фінанс. резолюції на 1985 бюджет. рік закон про створення конгресово-президент. комісії з розслідування укр. голоду 1932–33. Комісія розгорнула роботу на поч. 1986, коли до неї були обрані представники від

громадськості, а М. признач. виконав. дир. Поширювані у світі прес-релізи комісії змусили керівництво СРСР визнати у грудні 1987 усім відомий факт голоду, після чого в УРСР розгорнулася дослідниць. робота, що спиралася на архіви. Звіт комісії, більшу частину якого М. підготував особисто, надрук. 1988. Конгрес США схвалив її діяльність і продовжив на 2 р. з метою завершити збір і опрацювання свідчень про голод (видані 1990). У 1990–93 спроби М. влаштуватися на постійну роботу в будь-якому університеті виявилися безрезультатними. Куратори Укр.-амер. фонду пообіцяли Ілліной. університету пожертву в 1 млн дол. США на відкриття каф., якщо її одержить М., однак професура, що спеціалізувалася на викладанні рос. і сх.-європ. історії, цьому завадила. 1993 М. приїхав до Львова на 2-й Міжнар. конгрес українців і залишився в Україні на постійне проживання. У тому ж році він зустрівся з О. Гончаром, який зазначив у щоденнику: «Був гостем у нас у Кончі Джеймс Мейс, американський професор, один із тих, хто організував у Вашингтоні сенатські слухання по голодомору (опубліковано три великих томи тих найжахливіших свідчень, – я назвав їх “чорною Іліадою ХХ віку”). Мейс – американець у 14-му коліні, веде свій родовід від індіанських племен, – може, тому й перейнявся таким співчуттям до України, посвятив себе дослідженню найбільшої з наших трагедій?». 1993–96 – науковий співробітник – спостерігач Інституту політ. і етнонац. дослідж. НАНУ; 1994–2004 – заступник гол. ред. ж. «Політична думка»; водночас 1995–2004 – проф. політології Нац. університету «Києво-Могилян. академія»; 1997–2004 – консультант і колумніст г. «День» (усі – Київ). 2015 у м. Бровари (Київ. обл.) ім'ям М. названо вулицю, 2016 у Києві на його честь перейменов. вул. Колективізації.

Основні праці

Украинская национальная проблема и ее решение Сталиным // СССР. Внутр. противоречия. Вып. 6. Нью-Йорк, 1982; Communism and the Dilemmas of National Liberation. National Communism in Soviet Ukraine, 1918–1933. Cambridge, 1983; The Man-Made Famine of 1933 in Soviet Ukraine: what happened and why (Paper delivered at the International Conference on the Holocaust and Genocide. Tel Aviv, Israel, June 20–24, 1982) // Альм. Укр. нар. союзу на рік 1983. Річник 77. Джерзі Сіті; Нью-Йорк, 1983; Famine and Nationalism in Soviet Ukraine // Problems of Communism. 1984. Vol. 33, № 3; The Famine of 1933: A Survey of the Sources // The Famine in Ukraine 1932–33. Edmonton, 1986; Commission on the Ukraine Famine. Investigation of the Ukrainian Famine 1932–1933: Report to Congress. Washington, 1988; Investigation of the Ukrainian Famine 1932–1933. Oral History Project of the Commission on the Ukrainian Famine. Vol. 1–3. Washington, 1990; How Ukraine was Permitted to Remember // The Ukrainian quarterly. 1993. Vol. 49, № 2; Висновки та перспективи дослідження голодомору 1933 року // Сучасність. 1993. № 4; Політичні причини голодомору в Україні (1932–1933) // Голодомор 1932–33 в Україні: причини і наслідки: Мат. міжнар. наук. конф. К., 1995; Ленін без України, або Дмитро Волкогонів як дзеркало російської демократії // Сучасність. 1995. № 4;

Український національний комунізм. Трагічні ілюзії. К., 1997 (співавт.); Діяльність Комісії Конгресу США з вивчення голоду в Україні // Голод 1932–33 в Україні: причини та наслідки. К., 2003; Великий голод в Україні 1932–1933 років: У 4 т. К., 2008; Україна: матеріалізація привидів. К., 2016.

Рекомендована література

1. Прокоп М. Про український націонал-комунізм. З приводу праці Дж. Мейса // Сучасність. 1986. № 3;
2. Кузнецов В. І. Зустріч в Інституті історії АН УРСР з головою Комісії при Конгресі США по вивченню голоду на Україні в 30-ті роки Дж. Мейсом // УІЖ. 1990. № 7;
3. Кульчицький С. В. Як це було? Читаючи документи створеної при Конгресі США «Комісії по голоду 1932–1933 рр. на Україні» // Під прапором ленінізму. 1990. № 23;
4. Парламентські слухання щодо вшанування пам'яті жертв Голодомору 1932–1933 років. 12 лютого 2003 р. К., 2003;
5. Джеймс Мейс: [Некролог] // Сучасність. 2004. № 6;
6. Веселова О. М. Мейс Джеймс Ернест: [Некролог] // УІЖ. 2004. № 4;
7. День і вічність Джеймса Мейса. К., 2005;
8. Кульчицький С. В. Голодомор 1932–1933 рр. як геноцид: труднощі усвідомлення. К., 2007;
9. 2008;
10. Його ж. Джеймс Мейс. К., 2008.

Бібліографічний опис:

Мейс Джеймс-Ернест / С. В. Кульчицький // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2018. – Режим доступу:

<https://esu.com.ua/article-66162>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).